

I. AASTAKÄIK

№ 8

AUGUST 1924

13096.

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

ILMUB KORD KUUS

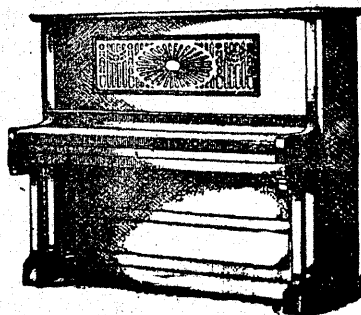

TALLINN

KÕIGE SUUREM KLAVERIVABRIK EESTIS

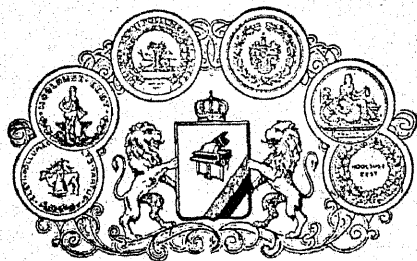
ASTRON A/S

Valmistab oma vabrikus kõrgeväärtuslisi: tiivklaverisi, pianinosid, harmooniumisid ja grammofoonisid

Kodumaa ja väljamaa kunstnikkude poolt maailma kõige paremate mänguriistade vääriliseks tunnistatud

TARTUS, AIA UUL. Nr. 67 * Kõnetraat Nr. 468

Asut.
1872

Asut.
1872

OSKAR HEINE

end.
J. Moritz'i
KLAVERIVABRIK
Tartus, Tähe uul. 114. Kõnetr. 4-82

On kõige vanem sellel alal spetsiaal-tööstus Eestis ja soovitab kõrge väärtusega, ilusa kõlaga puhtalt väljatöötatud pianinosid, mitmesuguses suuruses.

Tallinna esitus: **Karl Jürgenson,**
Kuninga uul. 5.

„MUUSIKALEHE“

üksikuid numbreid müüvad järgmised raamatukauplused:

Tallinnas: Pihlakas, „Rahvaülikool“, Ploompuu, „Päevaleht“, „Esto-Muusika“, Ajalehe müüjate artell, raudtejaama raamatukapp.

Tartus: „Postimees“, Kaarna, Ajalehe müügi artell, J. Raudsepa trükikoda, o/ü. „Esto-Muusika“ abik., Peeter Ilwes, kirjastus „Sõnavara“.

Narvas: J. Koikson, raudtee jaama raamatukapp.

Pärnus: A. Kting, Opetajate O.-ü. „Liit“.

Viljandis: H. Leoke, „Valgus“, Rennit.

Rakveres: J. Priimann, N. Erna.

Haapsalus: Tamverk, J. Kopel.

Paides: Seidelberg.

Valgas: „Kultura“, Lepik-Saar, pr. Kauke.

Võrus: S. Songi, J. Paju, „Täht“.

Petseris: Piirisild.

Kuresaares: T. Liiv, Saaremaa kirjastus-ühisus.

Tapal: J. Luuk.

Narva-Jõesuus: J. Retsnik.

Antslas: K. Kivi.

Amblas: J. Öun.

Aegviidus: Tomasov.

Mustvees: Martinson.

Kosel: Tollmann.

Keilas: G. Kulp.

Türi-Allikul: Rumvaldt.

Võhmas: Pokhof.

Suure-Jaanis: J. Mutli.

Tõrvas: A. Ilisson.

Tarvastus: J. Lapp.

Irboška jaamas: einelauapidaja.

Lehtses: O. Hinzenberg.

Varbolas: Joh. Kraut.

Elvas: raudtejaama raamatukapp.

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

Vastutav ja tegev toimetaja: Juhan Aavik, Tartu, Viljandi uul. 17, k. 2. — Väljaandja: Eesti Lauljate Liit.
Toimetuse ja talituse adress: Tallinn, Müürivahe uul. 16, Eesti Lauljate Liit — Ajakiri Muusikaleht.

Tellimishind: ühes saatekuludega aastas: 400 m., poolaastas 200 m. Üksik number 30 m., noodilisaga 50 m.

Sisu: Laulmise mõju inimese tervise pääle (järg). — Dr. D. Brovkin. Pildid muusika- ja laulukooride arenemisest Põhja-Eestis. — T. Laur. Ferruccio Busoni (pildiga). — Juh. Aavik. Läti ajakirjandus Eesti muusika kohta. Hans Schmidt. — Aino Tamm. Väljavõtted Itaalia tähtsamast muusika ajakirjast „Rivista musicale italiana“ Eesti muusika kohta. Lauljate Liidu teated. Pildid: Emil Melngailis. — Anton Dvorák. — J. Medin.

Laulmise mõju inimese tervise pääle.

Dr. D. Brovkin.

(Järg.)

Rinnakorvi arenemine laulmise juures.

Kui looma kehast väljavõetud kopsudesse läbi hingekõri õhku puhuda, laienevad alveoolid ja kopsu maht suureneb. Niipea aga kui õhu sissepumpamist katkestada, omandavad kopsud jällegi oma endise mahu. Kopsud, kui passiivne organ, jälgivad rinnakorvi laienemisele. Rinnakorvi laienemine sünnib hingamis-muskulatuuri abil.

Mida rohkem laieneb rinnakorv, seda rohkem areneb ka hingamismuskulatuur.

Sügava hingamise juures astub peaaegu terve keha muskulatuur tegevusse. Inimestel, kes ei tee füüsilist tööd ja palju istuvad, ei arene keha muskulatuur väheste liigutuste tagajärjel täie mõdduni. Sügavalt hingamise juures liigub rinnakorv juba silmaga nähtavalt. Ribid kerkivad muskulatuuri tegevuse tagajärjel ülespoole, ning nende vahed suurenevad enam-vähem. Rinnaluu kaldub veidi ettepoole. Vertikaalsilis rinnakoopa suurenemine oleneb diafragma tegevusest. Diafragma kujutab enesest musklikile, mis lahutab rinnakoopa kõhukoopast. Hingamise seisakul on diafragma kuplisarnane, mis oma teravikuga pööratud rinnakoopasse. Sügava sissehingamise juures tõmbab diafragma muskulatuur ennast kokku, kupli kumerus tasaneb, ja sellega suureneb rinnakoobas. Kokkutõmbunud diafragma surub kõhukoo-

pas olevate organide pääle ja pressib kõhu seinad välja. Selgroog läheb sügavate hingamisliigutuste juures sirgeks. Peaaegu kõik lauljad ja lauljannad on sirge kehaseisuga. Õige, terve laulmine sünnib ainult sügava ja rahulise hingamise juures. Laulmine on hääks harjutuseks hingamismuskulatuurile. Harjutuste tagajärjel omandavad diafragma ja ribid, iseäranis viimaste krõmpsluud, suure elastikkuse, paenduvuse. Rinnakorv saab hingamisharjutuste tagajärjel terve kuju.

Laulmise mõju vereringvoolu pääle kopsudes.

Südame jõud ja hingamisliigutused on päätegurid vere edasiliikumisel inimese organismis. Rinnakorvi laienemisel, sissehingamise puhul, valgub veri kopsudesse. Üks ja seesama jõud tegutseb vere ja õhu kopsu sattumise juures. Sissehingamisel püüavad õhk ja veri teineteise võidu tühjust täita. Mida sügavam sissehingamine, seda suuremal määral voolab verd kopsudesse ja südamesse. Ühes sellega kiireneb vere ringvool terves organismis. Väljahingamisel tõgatakse veri kopsudest välja. Laulmise juures tarvitata aeglane, pikaldane väljahingamine aitab kaasa kopsude verrega täitmisele. Sügavad hingamisliigutused kergendavad ka südame tegevust.

Laulmise mõju seedimisapa- raadi tegevuse peäle.

Sügava hingamise juures on märgata diafragma ja kõhu seinte liikumist. Nagu eelpool tähendatud, tasaneb diafragma sissehingamisel, pressides kõhuorganide peäle, ja surub kõhu seinad välja. Väljahingamise juures omandab diafragma kuplisarnase kuju ja kõhukoopas leiduvad organid saavad oma hariliku seisu tagasi. Kõhu muskulatuur tõmbab kõvendatud sissehingamise tagajärjel ennast pinevile. Sügavad hingamisliigutused sünnitavad kõhuorganide tõelise massaaži. Arstiteaduses soovitakse kunstlist kõhu massaashi seedimisõrkuste vastu, mis oleneb seedimisorganide loiust tegevusest ja kõhumuskulatuuri nõrkusest.

Seedimisõrkuste all kannatavad sagedamini naisterahvad, kellel juba looduse poolt kõhuga hingamine vähem arenenud, ja diafragma tegevus raskejalgsuse tagajärjel loiuks jääb. Ka kitsa korseti kandmine ei jätta oma halba mõju avaldamata. Meesterahvastel halveneb seedimine märksa liigutuste puudusel. Alaline vaheldus kõhu rõhumiise langemises ja tõusus, kõhu pressi ja diafragma töötamise tagajärjel, aitab kaasa vere korralikule ringvoolule kõhukoopa veresoontes ja kiirendab seedimisnäärmete tegevust.

Söögiisu ja seedimine on absoluutses vahekorras seedimisnäärmete tegevusega. Füsioloogilised katsed on näidanud, et kõigi funktsioneerivate näärmete veresooneid on laienenud, sest et tarvilik on suurem verejuurevool nõristamise puhul. Selkombel loob sügav hingamine laudes hääd tingimised korralikuks seedimiseks. Sügavalt väljahingates kaotab organism palju vett (auru näol), millel ka hääd mõju söögiisu paranemise mõttes. Kõvendatud vere ringvoolu tegevusel saavad ka kõik koed palju hapnikku ja toiduolluseid. Suuremääraline toidu juuretulemine kiirendab omakorda äraseeditud ainete eemaldamist, tähendab elustab eristusorganisiid. Neerud, samuti kui kopsudki, täidavad eristusorganina vastutusrikast ülesannet inimese organismis, nende läbi heidetakse üks ainevahetuse lõpuproduktidest — kusi (mis seisab mitmesugusest ülejäägist koos) välja. Peasjalikult eemaldub vesi neerude kaudu. Aluseks võttes, et organism päevas 3 liitert vett välja annab, tuleb neerude tegevusele

sellest üldisest summast 1½ liitert päevas. Ülejäänud osa tuleb naha ja kopsude arvele. Neerude eristusfunktsioon oleneb samuti vereringvoolust. Mida suurem vere rõhuline neeru tuiksoones, seda energilisem on kuse eristumine. Diafragma oma kokkutõmmetega vajutab maksa ja mao peäle. Nende liigutuste mõjul on vereringvool maksas parem. Ühes sellega läheb ka tema eristusfunktsioon intensiivsemalt ja sapi voolamine sünnib kergemini. Mis puutub makku, siis ärritavad diafragma liikumised tema muskulatuuri tegevusrikkamaile kokkutõmmetele, ja aitavad kaasa kogu sooletoru tühjendamisele. Mida energilisemalt liigub diafragma, seda paremini liigub toidumass soole, ning seda elavam on seedimine.

Laulmise mõju vere peäle.

Nagu juba öeldud, mõjub laulmine hästi seedimisprotsessi, aga niisama ka vere peäle, mis on toitmisevedelikuks terve organismile. Veri toob kudedele toiduolluseid ja hapnikku, lagunemisproduktid aga kannab ta ära. Et selgemat kujutust verest, kui toitvast vedelikust saada, vaatame, mis sugust mõju avaldab vere kaotus organismis ja selle juurelisamine. Enam-vähem suurema verekaotuse järele on märgata naha kahvatamist, üldist väsimust, hingeldamist, jänu ja minestusi. Suure verekaotusele aga järgnevad juba krambid ja surm. Vere kaotuse läbi kannatanud isikut võib surmast päästa, kui talle soontesse pritsime teise inimese verd. Puudulikud hingamisliigutused kutsuvad aeglasema ainevahetuse esile. Ainevahetus on gaaside vahetus veres hingamisliigutuste juures. Veri neelab hapnikku eritrotsüütide — punaste vereliblede abil, mis ühtlasi ka hapniku edasikandjateks on. See funktsioon sünnib värvolluse — hemoglobiini abil, mida sisaldavad eritrotsüüdid. Dr. Rosenbach loeb pääpõhjuseks verepuuduse tekkimisel puudlikku õhu vahetust. Pääliskaudsed hingamise liigutused ei anna tarvilikku hapniku hulka verele, mille tagajärjel tekib puudlik soojuse arenemine, mis ennast aga südame tegevuse peäle tunda annab. Verepuudust kannatajad kaebavad tihti külma üle. Neil külmetavad alati käed, jalad, nina ja kõrvad.

Hämoglobiin hoiab ainult siis oma edasikandva jõu alal, kui tas hapniku juurevool küllalt suur on. Vastasel korral ei ole tal nii suurt vastupidavust ja ta kaotab kergesti hapniku, s. t. sünnib annormaalne hä-

moglobiini lagunemine. Hämoglobiini anormaalne lagunemise põhjuseks on ka seedimisaparaadi lodev tegevus, puudulikkude hingamisliigutuste tagajärjel. Mida enam magu ja sooled puhkust peavad, seda väiksem on maksa töötavus ja seda vähem läheb toiduolluseid seedimisaparaadist veresse. Tagajärjed — söögiisu kahaneb ja inimese toitlus langeb. Võib siis järeldada, et ratsionaalne hingamisharjutus on häa abinõu vere-puuduse ärahoidmiseks ja terve vere saavutamiseks.

Kokku võttes kõike eelmist, võib laulmise mõjust üldise tervislike seisukorra päale lühidalt järgmist öelda. Füsioloogilised uurimused lauljate juures näitavad, et lauldes lähevad hingamisliigutused sügavamaks. Selle tagajärjel omandab õhu vahetus kopsudes paremad tingimused. Organismi elujõud suureneb. Sügavamal hingamisel areneb keha muskulatuur hästi, elastilikkus rin-

nakorvi kondiosas suureneb, selgroog sirgeneb. Areneb välja terve, ilus kehaseis. Sügav hingamine kiirendab vere-ringvoolu. Vere hulk kopsudes kasvab ja südame tegevus saab kergendust. Laulmise läbi suureneb süsihappu gaasi eraldumine ja hapniku neelamine. Hingamine aitab laulmise juures hämogloibiini hulga suurenemisele punastes verelibledes kaasa. Diafragma ja kõhuseina kokkutõmbed võimaldavad korralikumat ja kiiremat seedimist. Niisama ärritavad nad ka seedimisnäärmete nõristamis-tegevust. Laulmine õpetab lauljaid normaalselt läbi nina hingama. Hääleaparaat omandab süstemaatilise, õige laulmise juures paenduvuse, muutub tugevamaks ja vastupidavamaks. Musklikude läheb elastilisemaks. Häälearenemisega muutub ka kõne rohkem selgemaks ja kõlavamaks. Ühe sõnaga laulmine on harjutamine, millel on väga tänuväärt mõju inimese tervise päale.

Pildid muusika- ja laulukooride arenemisest Põhja-Eestis.

T. Laur.

Eesti rahvas on laulja rahvas. Ja seda igivanast ajast saadik. Selle tõenduseks on meil muuseas r a u d v a r a n a leegion aastasadade vanuseid rahvalaulusid olemas, mida peasjalikult professor Mihkel Eisen ja kadunud doktor Jakob Hurt hulk aastaid rahva suust kokku kogunud ja kirja pannud. Kui need lauluvara salved ükskord kõiges oma täiuses trükitöödena meile avatakse, vast siis võime endale kõige värvikama pildi meie esivanemate suurest luurikkusest ette kujutada.

Siinkohal püüame aga üksikutest momentidest ja tegelastest meie koorilaulu- ja muusika arenemise aladel hilisemas minevikus Põhja-Eestis juttu teha. Teatavasti olid läinud aastasaja keskel ja teisel poolel suuremad koorilaulu ja muusika edustajad maal just peasjalikult meie rahvakooliõpetajad ning osalt ka köstrid. Leidus ka üksikuid noorimehi teiste vallaelanikkude hulgast, kelle laulu- ja muusika and ning võimised lauluõpetusaladel aina üldist tähelepanu äratasid. Nii olid meie esimeste rahvakooliõpetajate ettevalmistajateks läinud aastasaja keskpaiku (vähemalt Põhja-Eestis) peasjalikult just n. n. „kõstri-koolid“, mis kihelkondades luteri koguduste köstri juhatusel talveti tegutsesid ning kuhu mõisahärrade soovitusel anderikkamaid noorimehi valdades õppima võeti; pal-

judest kõstri-koolidest võrsusid hiljem meie tuntud kihelkonnakoolid. Nendes koolides pandi peale usuõpetuse, saksakeele, rehkenäiduse, maadeteaduse, õigest- ja ilukirjutuse, väga suurt rõhku just ka koorilaulu ja muusika (peasjalikult viiulimängu, harvem ka orelimängu) õpetuse ja õppimise peale. Kuigi siis ainuüksi vaimulikkude ja poolvaimulikkude koorilauludega tegemist teha tuli, nagu see selle aja vaimu järele arusaadav ning kus meil omal ju noodikirjandust ka veel polnud, mispärast laulusid saksakeelsetest nootidest välja kirjutati ja tõlgiti, kuid p õ h i oli ikkagi koorilaulule ja viiulimängule meil seega pandud. Esmalt kõstri-koolide ja hiljem kihelkonna koolide õpetuste tagajärjel. Sest siit tulid meie esimesed kooliõpetajad (siis nimetati neid koolmeistriteks — Schulmeister) rahva hulka valdadesse koolipõllule ning hakkasid nooruse värskeusega saadud teadmisi rahvale edasi andma, asutades muuseas valla noortest inimestest ja vanematest koolilastest küldes l a u l u k o o r e s e g a k o o r i d e n ä o l, kuna noote kirjutati kooliõpetaja nootidest kooriliigete poolt ka terved raamatud endale täis. Üksikutele terasematele külapoistele õpetati siis ka viiulimängu kuna viulid lasti linnas või koguni ka maameistrite poolt teha. Nii on minu hallpääal isal Virumaal tänini

ilusti alalhoidunud sellest ajajärgust hästi valmistatud ja poleeritud viiul ning tema oma kirjutatud paks noodiraamat.

Ühtlasi asutati siis ka Kunda s, Märjamaa kihelkonnas, suurem kooliõpetajate ettevalmistamise kool — Kunda seminaar, kus eriti koorilaulu õpetamise peale väga suurt rõhku pandi, sest Kunda seminaaris käinud

Emil Melngailis.

Läti helilooja (Vaata Muusikal. Nr. 5).

esimesed rahvakooliõpetajad olid meil pea kõik väga agarad laulukooride juhid. Lauluharjutusi meie esimeste laulukooridega peeti laupäeva- ja pühapäeva õhtuti külla koolimajades ning kätteõpetatud koorilaulud kanti siis ka rahvale ette sealsamas kooliõpetaja poolt palvetundide pidamise ajal, mil rahvast murruna ligidalt ja kaugelt seda enne kuulmatu kena ja kunstilist laulmist kuulama tulnud, mida siis „nelja häälega laulmiseks“ kutsuti.

Iseäranis hästi kätteõpitud koorilaulud lauldi ka kirikutes meie esimeste kooride poolt

peaasjalikult tähtsamatel pühapäevadel tervele kogudusele ette, mis üksikutele laulukooridele ja nende juhtidele ning küladele, kurnad tegutsesid, aina laialdast ja head kuulust tõi, mis seda rohkem niihästi seniseid koore edasi püüdma, kui ka teisi laulukoore juure asutama virgutab. Sest kes ei taha vähemalt omal maal „kuulus“ olla! Ja peab ütleva, et vanade tegelaste tõenduste järele 19. aastasaja keskpaiku tehti meil kõige agarusega just ka laulu arendamise aladel rahva hulgas mehe moodi tööd, missugust aega siis ka muu Eesti ärkamisaja kõrval ühtlasi meie koorilaulu ärkamise võidumise ajajärguks pidada tuleb. Hiljem andsid suurt tõuget koorilaulu edenemisele kahtlemata just ka meie esimesed laulupidud. Tekkis ajajooksul Eesti noodikirjanduski, nii väike kui ta ka oli, mille hulgas perioodiline väljaanne — Dr. K. A. Hermanni „Laulu ja Mängu leht“ — omast kohast laulukooride peres väga populaarseks sai.

Mis meie muusikakooridesse maal puutub, siis asutati neid Põhja-Eestis veidi hiljem, kui laulukoore, s. o. umbes 1870.—1890. a. a., olgugi, et viiulit mängida juba ennem paljud siin ja seal oskasid. Saadi eestkätt just pasunakoorre, kuna nende esimeseks mõjuvaks isaks üle terve Eesti peab pidama küll õigusega Tartumaa Väägvere kooliõpetajat, kadunud Taavet W i r k h a u s'i, kes meie muusikakooride väsimata asutaja ja virgutaja oli, kes kohtade peal isiklikult juhatusi ja näpunäiteid andmas käis, pasunate komplektide tellimistel kooridel juhiks ja nõuandjaks oli jne. Sedaviisi loodi ja väetati juba põld meie koorilaulu ja muusikakooride arenemiseks, niipalju, kui see meie Baltimaa kitsastes ja segastes oludes võimalik oli, kuna jällegi elu ja tõuget aegaajalt andsid meie korduvad laulupeod, mille tagajärjel isegi laulu ja muusika (mängu) seltsid ellu tärkasid, millistest mõned veel meie päivini elus on (Jüri kihelkonnas, Saku, Harjumaal jne.).

Läinud aastasaja lõpupoolele, 90. aastatel, mil venestamise voolud meie maal mõjule pääsesid, halvati ka meie koorilaulu edustus tuntavalt. Sest juba „uuendatud“ (Vene) koolide programmides või tunnikavades leidis siis ainult lakooniline nimetus: „laulmine“. Muusika ja koorilaulu ning noodioõpetusest vähemalt rahvakoolides polnud siis juttugi. Kus kihelkonnakoolid veel hingitsema jäid, nagu näit. — Iisakus, Alutaga, seal peeti kooli koorilaulu õpetust auväärt kõrgusel.

Jah, isegi viiulikoovid tekkisid just kui saatuse kiuste siin ja seal veel lisaks. Igatahes ei lämbunud varemini püstitatud koorilaulu püha tuluke rahva hinges tepts, kuna laulupeod koorilaulu vajadust igakord rahvale jälle nagu meelde tuletasid. Ühes edeneva eluga tekkis läinud aastasaja lõpul ja käesoleva aastasaja algul terve võrk muid seltsa ja organisatsioonide, mis arutihti peaaesjalikult just rahvapidu de sissetulekutest endid elatama pididki. Tekkis otse pidudega üleujutamise ajajärk, kuna meie esimeste pidude paladeks tuli valida eestkätt just koorilaulusid, seda enam, et näitekirjandus ja näitemängude ala siis ikkagi võrdlemisi veel lapsekingades oli. Kuid mis pidu siis ka ilma muusikata on. Sedaviisi tekkis otse tarvidus iga seltsi piirkonda vähemalt laulukoori asutada, kuna muusikakoore ainult suuremates elamispunktides ja jõukamate seltside poolt suudeti ellu kutsuda, kes siis ka kõikide naabri seltside muusikalisi vajadusi täitsid, käies nende pidudel mängimas jne., nagu seda veel praegugi mitmel pool praktiseeritakse. Iseäranis tuletõrje seltsidel sai otse traditsiooniks, endale pasunakoore soetada, kuna tuletõrje seltsa iseäranis Virumaal, kus külad kobaras, terve võrk loodud. Kuid esimestel pasunakoovidel tuli meil pea samuti areneda, nagu laulukooridel: harjutati koolimajades, käidi ainult kirikutes jumalateenistustel mängimas jne. Ja häda, kui mõni pasunakoor juhtus mõnel pulma tantsul või muul „ilmalikul“ otstarbel kusagil mängima! Ei lubatud sarnast „patust“ koori enam kiriku tulla, sest pasunad olla „lori mängutükkidega“ rüvetatud! Nii ei lubanud Jõhvi pastor Th. Christoph, kes J. kihelkonda 1871.—1907. a. a. „valitses“, Toilast Abram Siimon'i pasunakoovi kordagi kirikus mängida, sest et see olla Siimoni oma majas ja teatris, mis ühtlasi ka üks esimestest maa-teatritest on, Toilas suvitajatele „tantsutükka“ mänginud. Ka Puru küla pasunakoor pandi sama T. Christophi poolt boikoti alla sellepärast, et see jälle pulmas muusikat teinud ja trummi kirikusse kord tirinud, ning sellepärast ei lasknud kuri kirikuvürst pasunakoovil kirikus enam mängida. Peab ütleva, et meie muusikakoore oli ja on igatahes raskem ellu kutsuda, kui näit. laulukoore, ning just sellepärast, et koorijuhatajaid igalpool ei leidu. Nii palkas kord Kohtla küla tuletõrje selts omale terveks talveks Narvast õppinud pasunakoovi juhataja ametisse, makstes temale 30—40 rubla kuus, mille tagajärjel pasuna-

koor mõne kuu järele väga hästi mängima õppis, ning nooredmehed sealt kroonuteenistusse minnes kõik ilma pikema jututa pasunakooidesse vastu võeti. Suur ilmasõda ja muud rahutused löid aga haavu iseäranis meie muusikakoovide peresse, kuna mitmed muusikamehed meil sõjaohvritena lahinguväljale jäid, ning ka mõnesuguste poliitiliste voo-

Anton Dvorák

Anton Dvorák.

Kuulus Tshehhi rahvustik helllooja, kelle 20. a. surmapäev oli tänava aasta mai kuul.

lude tagajärjel mitmedki lõhed üksikutesse kooridesse tekkisid; ka tuli sõdade pikal välitusel kroonul üksikutest muusikariistadest suur puudus, mil noorimehi ainult kodust kaasatoodud oma muusikariistaga kroonu-muusikakooidesse vastu võeti, mil siis ka meie koorid sõttaminejale pasuna või muu riista „võlgu“ andsid ja sedaviisi nii mõnedki muusikariistad kõige mängijaga sõjaohvriks jäid. Uute muusikariistade muretsemine aga käib meie kooridel tänini pea ülejõu. (Järgneb.)

Feruccio Busoni †

Juh. Aavik.

Läinud suvel, 27. juulil kaotas muusikailm ühe suurima pianisti, kes viimase kahekümne aasta keskes ilmakehusega klaverikunstnikkude hulgas üks esimestest oli. Ehk ta pianistina küll kõrgeima tunnustamise, suurima lugupidamise omas, ei piirdunud ta tegutseja vaim aina selle kitsama alaga, vaid Busoni't tunneb muusikailm ka veel kui heliloojat ja dirigenti. Selles mõttes on tal palju sarnadust Liszti ja Anton Rubinsteiniga. Katsume selle suure muusikamehe elust ja tegevusest tuua mõned lähidatud teated.

Feruccio Benvenuto Busoni sündis 1. aprillil 1866. a. Itaalias Florenzi lähedal. Ta isa — Ferdinando Busoni oli klarnetimängija, ema — sündinud Anna Weiss, rahvuse poolest sakslane, klaverikunstnik.

Õppides Graz'is Remy ja Mayer'i juures, tunnistas Busoni vastava eksami järele juba 16-aastase nooremeheena Bologna filharmoonilise akadeemia liikmeks. Varsti pääle selle teeb ta üleuroopalise kontsertreisi ja saavutab sellega oma esimese kuulsuse kui suure tehnikaga pianist ja osav improvisaator antud teemade pääle. Seda kuulsust suurendab veel 1890. a. Peterburis saadud Rubinsteini preemia. Oli lühikest aega klaverimängu õpetajaks Helsingi konservatooriumis (1888), pärast seda veel lühemat aega professoriks Moskva konservatooriumis, kuid juba 1891 läheb ta Ameerikasse Bostoni konservatooriumi õpetajaks. Olles sääl mõne aasta, asub Berliini (1894) ja teeb siit, kui ilmakehusega pianist, mitmed suured kontserditurneed läbi Euroopa ja Ameerika. On pääle selle veel professoriks Viini konservatooriumi meistriklassis (1908) ja direktoriks Bologna Liceo musicale's (1913). Elab vaheajal jälle Berliinis (1910) ja Zürichis (1915), kus temale au-doktori (honoris causa) nimi antakse. Kuigi ta väline elukäik nii liikuv, ta sagedasti ühest paigast teise rändab, saab siiski Saksamaa oma Berliiniga talle nagu teiseks kodumaaks. Siia tuleb ta ikka vahete-vahel tagasi, siin elab ta ka oma viimased eluaastad, olles kuulsate akadeemia heliloomise meistriklassi õpetajaks (1920) ja andudes ühtlasi palavikuliselt loomise tööle. Berliin ja kogu Saksamaa tunnustab teda kui suurt meister-artisti ning ümbritseb teda kuulsuse ja austuse oreooliga.

Busoni helitööd kajastavad ühest küljest Bach'i ja Mozarti teadlikku imiteerimist, ilma et nad selle juures kaotaks autori loomingulikku omapärasust ja modernismisse kalduvat individualiteeti. Teisest küljest võib ta loomingut vaadelda kui harmooniliste ja koloristlike probleemide lahendamise huvitavaid eksperimente, mille juures ta modernism avaldub siiski rohkem teoreetilistes artiklites, kui ta helitöödes.

Busoni klaverimängu viisis tõuseb esiplaanile, pääle tehniliste võtete, just tugev tõlgitsemise individualiteet. See mänguviis on ta andeliste õpilaste, nagu prof. Egon Petri, Zadora ja mitmete teiste läbi välja arenenud nõndanimetatud „Busoni kooliks“, mis viimasel ajal huviosaliste klaverimänguõpetajate ja õpilaste poolt leiab ikka rohkem ja rohkem tähelepanu ning tarvitamist.

Nimetame lõpuks Busoni mõned tähtsamad helitööd: Klaverile: Variatsioonid ja fuuga Chopin'i c-moll-prelüüdile, op. 22; 4 Balletszenen, op. 30; 24

prelüüdi, op. 37; 4 hefti „An die Jugend“; Fantasia über Bach; Fantasia contrapunctistica; eine Toccata; 5 hefti „Klavierübungen“. Klaverile ja orkestrile: Konzertstück, op. 31; Konzert mit Schlusschor, op. 39; Indianische Fantasie, op. 44. Kammermuusikale: Keelpillide kvartetid, op. 19 ja 26; sonaadid viiuli ja klaverile, op. 29 ja 36; serenaad v.-cello ja klaverile, op. 34; väike süit v.-cello ja

Feruccio Busoni

klaverile, op. 23. Orkestrile: Sümfoonia süit, op. 25; sümf. poeem, op. 32; Lustspielouverture, op. 38; Turandot-Suite, op. 41; Brautwahl-Suite, op. 45; viiuli-kontsert, op. 35. Lavatööd: „Sigune, oder das versunkene Dorf“; „Die Brautwahl“, op. 45; „Turandot und Arlechino“, op. 50; suur hulk soololaule, kadentsid Mozarti klaveri-kontsertidele. Tähelepanu väärrib ka Busoni redigeeritud uus Bach'i „Wohltemperiertes Klavier“ väljaanne.

Busoni eluküünal lõppes 58 aasta vanuses, aja järgul, kus ta vaim loomistööks veel värske oli ja muusika literatuuri mõnegi väärtusliku tootega oleks võinud rikastada. Iseäranis suur kahju on aga pianistidel, kellel seni õnneks ei läinud teda kuulda. Nad on kaotanud võimaluse nautida suure meistri tõlgitsemist, jälgida suure artisti kõrgeväärtuslikku eeskujut, nad on kaotanud võimaluse tunda neid tugevaid elamusi, mida Busoni mäng kahtlemata igas arusaajas kuulajas äratas.

Läti ajakirjandus Eesti muusika kohta.

Arvustused Raimond Kull'i ja Eesti Üliõpilaste segakoori kontsertidest.

„Jaunakas Sinas“ 12. mail nr. 106:

Terve mineva nädala äratasid meie pealinnas peaaesjalikku muusikaalset huvi meie naabrite kunstiohtud Rahvuslikus ooperis. Esimest korda Riias kuulsime Eesti sümfoonilist muusikat, eestlaste eneste silmapaistvamate kunstnikkude ettekandel. Et meid täiesti tutvustada oma töö saavutustega nii looval kui reprodutseerival alal, olid Tallinnast siia sõitnud dirigent Raimund Kull, pianist ja komponist prof. Artur Lemba ja „Estoonia“ teatri laulja solist Bernhard Hansen. Esimese muusikaõhtu eeskava oli pühendatud üksi Eesti autoritele. Teine selle vastu oli kokku seatud segatuna, enamasti mitme võõra rahva helitöödest. Ses viimasel oligi raske leida stiililist ühtlust. Sest kõrvuti põhjamaalastega — Järnefeltiga (soomlane), Griegiga (norralane) ja Elleringiga (eestlane) oli sealsamas sõna antud ka Prantsuse, Itaalia, Saksa ja Vene suurmeisteritele — Paul Ducas'ile, Verdile, Wagnerile, Tshaikovskile ja Mussorgskile. Nii esimeses kui ka teises kontserdis võitis Raimund Kull tubli ja osava dirigendi reputatsiooni. Kõigis ta juhutatud töodes tundus asjalik muusikaalne tõlgitsemine, loomulik läbitundmine, küllaldaselt distsiplineeritud maitse ja intelligents. Kulli dirigeerimise shest on kõigiti lihtne, ohjas peetud ja püüab ligineda otseteed muusika sisule, on seega kaasloov, mitte eklektiline. Seepärast võisime ta dirigeerimist jälgida vabalt, ilma liigse sundimiseta ja võisime ka uskuda, isegi siis, kui meie polnud mitte ühel meelil teose üldise tõlgitsemisega, tempoga ja nüansseerimisega. Kulli kunst pole veel saavutanud lõpulist kuju, kuid elav ja meeldiv on ta meile praegugi, ühendatult artistliku tõelikkuse püüdega. Orkestritükkidest jättis kõige tervikulisema mulje Järnefelti sümfoonilise poemi „Korsholmi“ ja Mussorgski „Pildikeste“ ettekamne. „Korsholm“ on keskpärane teos, ilma suuremate omadusteta nii sisu kui ka vormi suhtes. Elavad, omapärased ja teravõttelised on sellevastu Mussorgski realistlikult joonistatud näitusepildid. Siin kuulsime neid Tushalovi ordinaarselt kärakõlalises orkestratsioonis. Soovitav on, et dirigendid selle meistritöö edaspidi ette kannaks Maurice Ravel'i instrumentatsioonis, mis on värvikam ja iseloomulikum ning äratab iseäranis Pariisis üldist imestust. Paul Ducas' scherzo „Nõiduse õpilane“ nõuab osavat tõlgitsemist niihästi dirigendilt kui ka orkestrilt. Puudus kohati rütmi suggereriv jõud ja paindumus. Niisugused tööd pääsevad mõjule ainult orkestri ja dirigendi kaua-aegse koostöötamise puhul. Wagneri „Tristan ja Isolde“ sissejuhatuses olid nii dirigent kui ka orkester paremini harjunud. Kulli tempos on märgata kiirustamise tendentsi. Kuid dirigendi aktiivasse tuleb panna juba küllalt painduv, wagnerlik rubato. Kui mõõt ja kaal veel kasvab, tuleb Kulli kunstis veel palju kaunid väärtusi ilmsiks. Hääde tagajärgedega astus üles ka laulja Hansen. Tema pehme, tumesammetise värvinguga bass kõlab tüssedalt, ühetasaselt, tugewalt. Ettekandes on märgata ooperilaulja võtteid dekoratiivses ja

dramaatilises suuna.. Iseäranis meeldivalt hoo-
vab hääll keskmises registris. Kunstniku tahte
impulss, kindlus ja teadlikkus garanteerib kõige-
paremaid väljavaateid. Kuuljad plaksutasid laul-
jale vaimustatult ja meelitasid mitu lisapala
välja. Jääb veel nimetada Heino Elleri prälau-
dium tshellole orkestri saatel, mille kandis ette
N. Graudan. Teos on maitsega kujundatud ja
annab kõige parema tunnistuse noore Eesti kom-
ponisti loovast jõust ja muusikalisest intelligent-
sist. Need Eesti muusikaõhtud jäävad Läti kuu-
lajatele kõige paremaks mälestuseks. Kontakt on
nüüd loodud. Ootame edaspidi sagedamaid küläs-
käike, kuid vahest teisel ajal, kui tarvis pole võis-
telda kevadise avateleva tuulemuusikaga ja soo-
jade õhtutega.

Ja an Sahlit.

„Latvijas Wehstnesis“ 8. mail nr. 103:

Oli piinlik istuda eile Rahvusliku ooperi surnud
hooes; rahvast oli nii vähe, kui veel mitte ühelgi
seni antud kontserdil. Veel samm edasi — siis
võib rahulikult risti tõmmata sümfoonilisele muu-
sikale Riias. Sümfooniline muusika kui niisugune
ja üldse teosed meid ei huvita; andke meile
kuulsusi, keda peab nägema, esietendus, mille-
del peab käinud olema, sest et hää toon seda
nõuab, tulge pealetikkuva reklaami ja käreaga,
arssinapikkuste tähtedega müürilehtedel — jah,
siis on saal puupüsti täis. Ei mingisugust süga-
vamat sisemist tungi, huvi puudus uute kultuur-
väärtuste vastu, isegi lihtne takti ja tähelepanu
puudus külaliste vastu selle rahva seast, kellega
praegu püüame luua lähemaid sidemeid poliiti-
lises, majanduslises ja kultuurilises elus, kes
alles hiljuti nii elava vastutulekuga võttis vastu
meie kunstnike enese juures. Kontserdil polnud
näha ühtegi valitsuse ehk ametlikkude ringkon-
dade esitajat. Kas oli see demonstratsioon? —

Külas olid meil Tallinna „Estoonia“ sümfooni-
liste kontsertide dirigent Raimund Kull ja
solistina pianist Artur Lemba Eesti kompo-
nistide teostega. Kontserdi eeskavas oli orkestri
miniatüür-prelüüdeid, sümfoonilisi kujundeid, süite
ja koguni klaverikontsert. Nii rohkuse kui ka
kvaliteedi suhtes oli silmapaistvam koht program-
mis Artur Kapp'il oma fümfoonilise prälauudiumi
ja neljaosalise süidiga Eesti rahvalaulu-motiividel.
Mõlema teose orkestraalne faktuur avaldab hästi-
arendatud tehnilist oskust, millele otsekoheks
lähtekohaks on orkestri- ja sümfoonilise muusika
suuremate autorite teosed. Selgesse, ülevaatlik-
ku vormi suletud muusikaline mõte kütkestas
mind kõige rohkem sümfoonilises prälauudiumis,
mille põhimõte küll on väike sisu poolest, kuid
iseloomulik, ja omas väljatöötuses kantud süga-
vast tõsidusest ja kurvameelsusest jätab orgaani-
liselt tervikulise, mälestusse jääva mulje. Siit
Eesti rahvalauludest on motiiviliselt rikas, millel
ei puudu ka sisemist ühtlust; vormi poolest on
üksikud osad sümfoonilises ülesehituses küllalt
plastikaliselt kujutatud kontuuridega. Vähem rahul-
das seadeldus ise, üksikute osade kujutus, mis

tihti tugevalt meele tuletas kusagil enne kuulnud eeskujud ning koloriidi ja väljendusviisi poolest liig vähe iseloomustas Eesti rahvalaulude kui oma rahvusliku vaimu omapärasust, teistest lahkuminevat hingeavaldust. Eesti kõige noorema põlve edustaja Heino Eller oma kolme sümfoniilise viskendiga — „Koit ja hämarik“ ja „Scherzo“, laskis esimeses teoses aimata uue muusika tuleviku avaraid võimalusi. Muusikalise mõtte tung, lennu avar amplitüüd, julgus, mis ajuti veel pole avaldunud erilistes uuendustes, vaid alles nagu otsib väljapääsu ja suuna; tõsine püüd loovalt väljendada ja ühtlasi juba tähelepanudav kompositsioonitehnika kui ka maitse orkestri värvingu kasutamises — need on Elleri positiivsed omadused, mis lubavad oodata, et teatav rütmiline ja meloodiline igapäevsus, harilikkus mõlemas viimases viskendis edaspidisel looval arenemisel kaob. Rudolf Tobiase nootünn sordineeritud keelpilliorkestrile loob oma läbiviidud iseloomuga soovitud kõlalikkuse, unistav-rahuliku, lühikese ägedama dramaatilise tuksega keskosas. Anton Vedro scherzo läheb pärast lühikest algust kergetel taktiosadel aktsenteeritud ägeda rütmiga kohe üle harmooniliselt ja rütmiliselt lihtsale ülesehitusele. Hiljemal väljendusel saab rütm jälle kindlama jõu, kuid suletud kompaktselt muljet scherzo ei anna, osalt abinõude kokkuhoidmise puuduse pärast (pikad pasunate *tutti*'d). Mind isiklikult eksitab see, et Vedro pretensioosse tehnilisse faktuuri ulatav muusikaline sisu ei ole sellega orgaaniliselt seotud, nõuab vähemaid abinõusid, rafineeritumaid väljendusviise. Muusikalise mõtte iseloom ise on äge, elujõuliselt mänglev.

Artur Lemba väljendub omas g-duur klaverikontserdis harilikus romantilises maitstes — esipinnal sentimentaalselt tundeline meloodika, samasugused kokkukõlad; vähe kontrasti üksikute osade vahel, vähe jõudu ja energiat allegro osades. Eelegiline luuletaja, kelle tunne nagu ei leia tuge praeguses psüühhes, mis nõuab rohkem aktiivset tahet, positiivsemat impulssi. Kontserdi virtuoosne element, tehniline ülesehitus kui ka orkestri kaasmäng annab tunnistust kõige paremast küljest autori instrumendivõimaluste tundmisest ja kasutamisest. Autor ise, keda meie endistest Riias antud kontsertidest tunneme kui peenetundelist, delikaatset klaverivirtuosi kõrgete tehniliste kvaliteetidega, teenis oma interpretatsiooniga elavat kiitust ja oli sunnitud lisapalu andma.

Meele tuletades erilisel väljajaharitud rahvuslikku voolu Eesti vokaalses muusikas Saare, Kreeki ja Aaviku teostes ja otsides neid tunde-märke Eesti sümfoniilises muusikas, jäävad käed peaaegu tühjaks; näeme küll juba andmeid, algatusi, võimalusi, kuid puudub alles avar, ilmekas kujundus. Umbes samuti kui meiegi muusika arenemises. Luua rahvuslikku kooli suuremõdulisemates töedes, sümfoniilises muusika alal — on võrratumalt raskem ülesanne kui vokaalmuusikas, laulus, — kuid niisugune saavutus annaks hoogu meie uuele rahvuslikule muusikale.

Raimund Kull on dirigent, kelle intellekt, tõsidus, musikaalsus annab vormile ülevaatlikkuse, kujunduse selged kontuurid; ettekantud töedes andis ta otsekohesest väljenduses plastikalise kuju, nähtava enam üldistes joontes; detailides oleks kohati soovinud rohkem elastilisust, kergust, samuti rütmikas.

Mõlemale külalisele annetati Läti rahvuslikkude värvidega kaunistatud tunnustused — dirigendile looberpärg, solistile roose.

J. Danden.

Sama leht 12. mail nr. 105:

Kümnendat sümfoniilist kontserti sel hooajal mund Kull. Eesti algupärasest töödest kuul-Rahvuslikus ooperis juhatas Eesti külaline Raimund Elleril präludiumi tshellole orkestriga Nik. Graudani ettekandel. Juba mineval kontserdil kuulnud Elleri kolm sümfoniilist pilti iseloomustasid teda kui loovat muusikameest, kellele pole võõrad omapärased otsimisteed; ka tshelllo präludiumil on oma koloriit, üldine heliikkus, mis püsib meeles. Tshelllo soolo-osa tuli rohkem esile kantileenis, vähem puht-virtuooslikes elementides; orkestri seadeldus ühetooniline, vähe individuaalseid värve instrumentide rühmitamises.

Kontserdi teine pool oli eklektiline, sidus teda üksi domineeriv romantiliste teoste valik. Uudiseks meile oli Järnefelti sümfoniiline poeem „Korsholm“ tugevalt rõhutatud programmaatilise sisuga, küll rohkem suletud väliste efektide, kui sisemise subjektiivse vaatlemis- ja kujundamisvormi piirjoontesse. Muud ettekantud tööd: Griegi „Kaks elegilist meloodiat keelpillide orkestrile“, Ducas' „Nõiduse õpilane“, Wagneri „Tristan ja Isolde“ sissejuhatus ja „Isolde armusurm“ on meil juba mitu korda arvustatud. Mussorgski „Pildid näitusest“, mille originaal klaverile kirjutatud, on meie kontserdipublikule ka tuttavad.

Raimund Kull juhatas orkestrit asjatundlikult ja andis ettekantavatele töödele plastikalise, vormiliselt ümarguse kuju.

Kontserdi solist, „Estoonia“ teatri bassilaulja Bernhard Hansen teenis palju poolehoidu tehniliselt ja kunstiliselt hästi läbitöötatud Verdi ja Tšaikovski aariatena orkestri saatel, ja andis mitu lisapala.

Rahvastki oli palju rohkem kui esimesel kontserdil.

J. Danden.

„Latvis“ 13. mail nr. 792:

Rahvusliku ooperi 9. sümfoniilisel kontserdil 7. mail tutvunesime Eesti sümfoniilise muusikaga. Vanematest komponistidest oli edustatud R. Tobias „Nokturniga“, mille käsitus ei anna tunnistust mitte üksi selle helilooja tõsidusest ja oskusest komponeerimise alal, vaid ka luulelisest tundest, mis siiski ohjastatud ja distsiplineeritud. Noorematest komponistidest, Anton Vedrost ja Heino Ellerist on viimane omapärasem, kelt kuulsime kolm orkestri-miniatüüri „Koit“, „Hämarik“ ja „Scherzo“, kuid Eller on nõrgem orkestreerija kui Vedro, mispärast Elleri orkester ka jõuetumana tundub.

Peale selle kuulsime Artur Lemba klaverikontserdi g-duuris orkestri saatel ja Artur Kappi süüdi Eesti rahvalaulu motiividel. Lemba ei ole uute teede ja väljendusviiside otsija ja avaldub kõige armsamini harilikus romantilises maitstes. Tema klaverikontserdi melankoolset mõtetel on selge faktuur. Autori ettekandel sai kontsert suurt kiitust. Kõigist mainitud komponistidest kõneleb kõige paremat orkestri keelt Kapp. Ta süit on loodud suure tehnilise eruditsiooniga ja on huvitav ka oma vormiliselt ülesehituselt. Muusikaline mõte on rikas ja orkestraalselt värvikas. Vaatamata rahvamotiivide põimingute ja

erilise eestipärase väljendusviisi katse peale tundub Kappi muusikas veel osalt võõraid, iseäranis Vene mõjusid.

Kontserti juhatab Eesti dirigent Raimund Kull, rekomendeerides end väga intelligentse muusikamehena, kes kiiduvääriliselt orienteerub partituuris ja oskab sealt leida ka omapärasid joont, mille ta konsekvantselt läbi viib tervest ettekandest. Shest on küllaldaselt kindel ja näitab selgesti dirigendi tahtmist.

J. Medin.

Läti helilooja — rahvuslõkkude ooperite „Tuli ja õõ“ ja „Jumalad ja inimesed“ autor. (Vaata Muusikal. 5)

Sama dirigent juhatab ka 10. sümfooniilist kontserti rahvusvahelise programmiga. Eesti helitöödest oli sellesse võetud üksi Elleri prälüudium tshellole orkestri saatel, kus tshello osa ette kandis N. Graudan. See prälüudium ei tõmba uusi jooni Elleri kui komponisti näole, kuid ka siingi tundub igal pool tugevat talenti. R. Kull saavutas ses kontserdis kõige suuremat mõju Järnefelti „Korsholmiga“, Griegi kahe elegeilise meloodiaga ja Wagneri „Isolde armusurmaga“. P. Ducas' „Nõiduse õpilases“ selle vastu võis soovida rohkem painduvust, nõtkuvust ja erkust. Aga iseäralise naudinguga kuulasime „Estoonia“ teatri bassi Bernhard Hanseni (Tshai-

kovski „Damaskini“ aarja, Korssakovi „Sadko“ aaria ja „Kuldvasika“ laul „Carmenist“). See on silmapaistev laulja oma häälematerjaali ja suurepärase kooli poolest. Õrn sammetine tämber, sügav muusikaline ettekanne, vaba ülesastumine ja tuline temperament valdas korraka kõigi kuulajate sümpaatia ja kutsus esile tormilise kiituse. Tänu Eesti külalistele! Duo.

„Latvijas Kareivis“ 10. mail nr. 105:

9. sümfooniilise kontserti Rahvuslõkkude ooperis kolmapäeval 7. mail oli pühendatud Eesti heliloojate töödele, seepärast avateleb see meid huvitavale järelekaalumisele. Edustatud Eesti komponistid Artur Kapp, Anton Vedro, Rudolf Tobias, Heino Eller ja Artur Lemba on omalt esteetiliselt põhiloomult tundelised lüürikud, kes laenavad oma väljendusabinõud suure stiili meistritelt (Schumann, Tshaikovski ja t.), kuid ei otsi omapärasid kujundust kas või väliseski ilmas. (Need panevad isegi oma rahvalaulu võõraste ülikonda). Järgnevat rada pärast tunnetsemist käivad Eesti heliloojad küll oma koorilauludes ja nimelt värskemaid kokkukõlu, elegantsust, kindlamat maitset otsides kompositsiooni kujundamises. Kuid see tee lõpeb galanteriiga ja mosaiigiga. Siin kerkivad kohe esile Gade ja Griegi esteetilised vastandid, mis kõnelevad sama keelt. Rahvusliku omapärase ilme viivad aegadest läbi siiski üksik klassikud, kes on põhjalikult ümber hinnanud terve inimkonna vaimuväärtused ja süvenenud kõigi inimeste olemusse. Siin on peidetud see ime, mis viib iga rahva kultuuri välja suurte teedele. Nende suurte teede aimused ulatavad siiski ka täna õhtul kuulnud Eesti heliloojate muusikasse, kuid murrang ei tohi kalduda mitte galanterii ja mosaiigi poole, vaid vaimusüüdiduse, sügavuse ja kirglike poole. Viimast riivab juba Artur Lemba omas klaverikontserdis juba Artur Kapp (Sümfooniiline prälüudium, süit 4 osas Eesti rahvalaulude motiividel). Esimese piirile ligineb Anton Vedro (Scherzo), Rudolf Tobias (Nokturn), Heino Eller (Koit ja Hämarik, Scherzo). Kõik mainitud Eesti komponistid võivad olla õnnelikud, et neil on nii selgejooneline ja kindlailmeline tõlgitseja, nagu „Estoonia“ sümfooniiliste kontsertide dirigent Raimund Kull. See on temperamentlik orkestrijuh, kes läbini tunneb kompositsiooni ülesehitust ja omab tubli dirigendi tehnika.

J. Sprogis.

„Rigasche Nachrichten“.

Selle hooaja viimane sümfoonia õhtu oli eestlaste päralt. Ta tõi kahte Eesti muusikameest külalistena kontsertpoodiumile, ja eeskava oli pühendatud ainult Eesti helimeistritele. Ettekandele toodud kompositsioonis tundus veel nii mõndagi kääriivat, alles valmimatut. Enamasti avaldasid nad midagi hüppelaadilist, sagedat muutumist tempos ja iseloomus. Puudus rahulise liini läbiviimine. Kaks scherzot — üks Anton Vedro, teine Heino Eller oma, mõjusid oma eksplosivsete aktsentidega natuke võõrastavalt, pealegi niisuguses instrumenteerimises, kus vaskpillid domineeriv osa.

Ellerist oli veel paar väiksemat helipala ettekandel, mis meeldivamalt mõjusid. Ühtlasemat kompositoortilist läbitöötust avaldas Rudolf Tobiase

„Nocturne“. Artur Kapp'ilt pakuti „Sümfooni-line prelüüd“, ning pikem orkestri süit Eesti rahvaviisidest, mida aga arvustaja mitte ei kuulnud.

Kõige sisukam ja mõjuvam helilooming oli aga Artur Lemba klaveri kontsert g-duuris orkestri saatel, mängitud helilooja enese poolt. Juba Läti konservatooriumi viimasel kammermuusika õhtul oli võimalus rõõmu tunda kuuldes selle klaverivirtuosi erakordseid kunstilisi võimeid. Nüüd tuli nähtavale, et Lemba ka kui helilooja aulise maitsega ja peente tundmustega on. Hooga ettekantud, viisirõõmus klaverikontsert avaldas tugevat mõju. Raimund Kull näitas end täiseda kapellmeistrina, kes kindla pilguga ja rahuliku käega oskab oma tahtmist orkestrile edasi anda.

Richard Grünther.

„Rigasche Rundschau“.

Kolmapäevane sümfooniakontsert tõi meile Eesti komponistide õhtu temperamentliku dirigendi Raimund Külli juhatusel. Kontsert tutvustas meid mõne väiksema sümfoonilise palaga, mil aga kõrgem tähtsus puudub. Kompositsioon, nagu Anton Vedro „Scherzo“, toob pääle akadeemilise vormi vaevalt midagi kuuldavale mida omapäraseks ideeks võiks nimetada. Artur Kappi „Sümfooni-line prelüüd“ ja Rudolf Tobiase „Nocturne“ huvitasid kohati, sisaldasid aga oma arenemiskäikudes tahtlikkust, nii et tähelepanu kaotsi läks.

Mõnes Heino Elleri töös avaldus meloodiline maitse, kuid ka ta Scherzo on päris välispidine. Õhtu kõige paremat pakkus väga tubli pianist Artur Lemba oma G-duur klaverikontserdiga. Esimene jagu avaldas sirget ja jaunist ülesehitust, kainen pianistlikku seadet ja nüanssi ja tervikuna head kontserdistiili. Autor mängis oma heliteose ülihästi. G. H. E.

„Ritums“ (Rütm), kirjanduse ja kunsti kuukiri nr. 5, mai 1924.

Eesti üliõpilaste segakoor komponist Juhan Aaviku juhatusel käis Riias kontserti andmas. Programmis oli sõna antud tuttavamatele Eesti autoritele — Tobiasele, Lätele, Lüdigile, Miina Hermanile, Saarele, Aavikule, Kreekile, Simmile ja Kappile. Eesti loova muusika saatus on samasugune kui meilgi: kulunud, sentimentaalsest Saksa kõhnapärasest järelromantikast läbi Vene kooli omapärase rahvuslise muusika kujundamisele, mille põhjaks on folkloori iseloomulikud tunnused. Kui eestlased näevad esimese arenemisjärgu kõige kõrgemaid saavutusi Tobiase teostes, siis on uue rahvuslise kooli hiilgavamad edustajad Mart Saar, Juhan Aavik ja Kirill Kreek. Eesti üliõpilaste segakoor, kus umbes 120 lauljat, polnud häälematerjaali poolest mitte kõigiti täielik, kuid oli siiski tehniliselt kindel ja ettekandelt intelligentne. Juhan Aavik on kui koorijuhataja peenetundeline ja mõdukas.

Hans Schmidt.

Aino Tamm.

Siamaale on meile peaaegu teadmatuks jäänud, et tuntud ja lugupeetud muusikamehe ja vaimuka muusikaarvustaja eluküünal juba läinud aasta augustikuu 29-dal päeval Riias kustus. Hans Schmidt sündis Viljandis 6. sept. 1854. a. „Rheinische Musik- u. Theaterzeitung“ nr. 33/34 loeme muu seas allpool seisvad read E. Adaevsky sulest: „On omapärane ja tähtis, et värskel hauakünkal, mis Hans Schmidt'i põrnu katab, kõigi seisuste ja mitmete rahvuste esitajad koondunud on. See annab tunnistust üldisest armastusest ja lugupidamisest, mis lahkunu hääsüdamlile ja sümpaatlile isikule ta pikal eluajal osaks oli, märgib ka tema seisukoha kodumalise ja väljamaalise muusikakultuuri kandjana ja valgustab ta ülesannet kui muusikakultuuri vahemehe oma. Nii leidsid ta rikkad muusika-anded ja ta armastusvääriline kunstnik-isik nii Saksa kui ka Läti ringkondade poolt kiitusega tunnustamist. Ja lugemata vannikute hulgas, mis tema hauaküngast katsid, seisid ühel järgmised sõnad Läti konservatooriumi juhataja poolt: „Tõelisele inimesele, seletatud kunsnikule, südamlile kaasvõitlejale.“

Ja tõelikult, selles kunstnikus tuleb elavalt nähtavale, kuidas võib võõraid tundeid ja võõrast olemist ühendada palava kodumaa armastusega, kodumaa armastusega, mis baltlase Hans Schmidt'i lasi valida oma väikse tegevuse kodumaal hiilgavama asemel suures maailmas, milleks ta anded teda kutsunud ja mis temale juba palju austamist lasid osaks saada. Me leiame need tunded väljendatud ta enese sõnades, mis ta oma E. rahvalaulu motiivide järele loodud „Karjase laulule“ alla pani:

„Und hast du auch nur Bruch und Sand, bleibst doch allein mein Vaterland“ (Ja oleks soo ja raba sa, sa siiski ainus, — kodumaa.)

Oh kodumaa, sa armas maa, sust kaunimat ei leita, ja oleks maid küll rikkamaid, ei ilmaski küll armsamaid... Kuigi mitte ilma sisemise võitluseta! Et võõrmaade meelitus suur oli, näitab selle laulu teine salm, milles ta tunnistab kodumaa hääldusele mitte järele annud, kuid võõrsil olles seda täielisemalt ta ilu tunnud.

Vanade greeklaste vaadete järele peab täiskunstnik eneses ühendama luuletaja, helisäädja ja teose ettekandja. Teatud mõttes tuleks Hans Schmidt'i nende kunstnikkude hulka lugeda, kes need muistsed nõuded täidavad. Küll ei laulnud ta enese luuletatud ja komponeeritud lüürilisi tooteid, aga kes neid Raymond v. z. Mühlени ettekandel Hans Schmidt'i kaasmängul kuulis, sellele oli selge, et see kaasmäng mitte ainult kaasmäng ei olnud, vaid üksusesse sulav lauluga, mis kunstiteose täiusliku saavutuse võimaldas.

H. Schmidt'i luuletusi, koguna ilmunud, säadsid ka mõned muud muusikamehed muusikale, nii kui Schütt j. t.; Brahms säadis neist mitmed ja lasi enast ka oma suurejooneliseks „Sapphische Ode'ks“ temast inspireerida.

Nii palju takti ja süvenemist nõudev ülesanne võõraste rahvaste meistertöid Saksa keele tõlkida, leidis H. Schmidt'is kutsutud tõlkija (Chopin — laulud, Tshaikovski jne.). Tänuväärni tööde hulka kuuluvad veel „Võõraste rahvaste rahvaviisid.“ Kui raske on rahvaviise iga rahva geeniusse mõttes, mis

need loonud, harmoniseerida, teab igäiks, kes sellega kord tegemist teinud. H. Schmidt pühendas enast iseäralise armastuse ja osavusega kuni vanaduse päevini sellele ülesandele. Üks ta viimsemate aegade töödest oli mõnede Eesti rahvaviiside harmoniseerimine hiljuti ilmunud Aino-Tamm-albumi jaoks. (Tallinn, Pihlakas. Stockholm, Svala och Söderlund.)

Hans Schmidt muusika-anne ilmutas end juba varem, kuid ta tahtis seda arendama hakata alles päle üldhariduse saamist. Siis õppis ta kolme aasta jooksul tuntud meistrite juures Leipzgis (Wenzel, Reinicke, Piutti, Kretschmar, Jadassohn), kus ta ka ühtlasi ülikooli filosoofia osakonnas ettelugemisi kuulas.

Pärast Berliinis prof. Kiel'i juures laiendas oma muusikateoreetilisi teadmisi ja Viinis klaverimängus prof. Smetansky juures ja kontrapunktis prof. Nottbohm'i juures.

Brahms, kes tema töid läbi vaatas, oli nendest vaimustatud. — Algas kontsert-turnee R. v. z. Mühleniga.

Ta kutsuti Riia Saksa lehe muusikaarvustajaks, kus temale ta mitmekülgne haridus ja ühendus välismaade kunstnikkudega peagi võimaldas Riia muu-

sikaelu keskpunktiks saada, kelle poolt kunstnikkudele soe vastuvõtt ja arusaamine osaks sai. Siin teutses ta omas suures klaveriõpilaste ringkonnas ja oma poolt asutatud laulukoori „Crescendo“ juhatajana.

Hans Schmidtiga läheb Baltimaal üks õnnistusriikas muusika ajajärk lõpule.

„Samal mõõdul, kui haridus rahvale ja inimsoole suuremat tulu toob kui kõik sõjategevus, teenib ka tema ajalugu iseäralist tähelepanu“. Nii laseb Plutarch omas kirjutuses „Muusika üle“, mis Beethoveni armsamaks lugemisaineks oli, Onesikratese kõne välja heliseda. Kes seda ütelust tunnustab, laseb kõik need iseäralise tähelepanu väärilisiks saada, kes ühe rahva või ühe linna (maa) hariduskäigusse mõju on avaldanud.

Sarnaste hulka kuulub kõigiks aegadeks ka Hans Schmidt, kes eeskujulises truuduses, kui kunstnik-kuuletaja, õpetaja ja kirjanik oma armastatud kodumaad hariduskäigus on edasi viinud.

Trükis ilmus: 8 Lastelaulu op. 1; Laulud op. 2; Võõraste rahvaste viisid op. 3; Nooruspäivilt, klaveripalad op. 4; Armastuslaulud op. 5; 4 duetti op. 6; Küla laulud op. 7; Üksildased laulud op. 10 j. n. e.

Väljavõtted Itaalia tähtsamast muusika ajakirjast „Rivista musicale italiana“ Eesti muusika kohta.

I.

Tõnis Tamm. „Elavatele“. Laul klaveri kaasmänguga, H. Annila sõnad. Adäevsky ja Vedro harmoniseeritud. Tallinn, Pihlaka juures.

Baltimere kaldalt tuleb meile see viis, mis mõneski punktis huvitav. Esiteks kui tunnete avaldus ja tunnistus väikse turaani soost rahva ärkamisest, kes oma iseseisvuse õigust hiljuti teostand, teiseks kui ajalooline dokument selle rahva muusikalisest arenemisest. See viis avaldab mitme kultuuri mõju jälgesid, mis aastasadade jooksul selle rahva saatuse üle valitsenud. (Nii kui Germaani, Rootsi kultuur j. n. e.). Lõpuks on see viis huvitav kui puhasverd eestlase spontaanne hingeavaldus, kes laulab oma rahva õnne ja õnnetust ja usku paremasse tulevikku, mida ta töö päälle põhjendab. See on palav hüüe elavatele — neile, kes elama jäävad. („Elavatele“ kannab revolutsiooni aasta arvu 1905).

Ta ei ole mitte allitereeritud ja trokäuses nagu E. lugulaulu „Kalevipoja“ värsid, mis Eesti Herkulese tegusid ülistavad, ta on jambis ja üle-rea riimitud.

See viis täis suursugusust ja kindlust, isamaalist vaimustust ja meloodilist ilu tungib otse südamesse kui iga teos mis tõeline ja lihtne. Laul on selgesti stroofidesse jaotatud ja lõpeb esimese teema kordamisega, nii et ta mingisuguse kolmejaolise vormi omandab, milles ta erineb eestlaste harilikult kahejaolisest paralleelsest laulehituse viisist.

Rahvalaulu harmooniliselt ümber töötada on niisama julge ettevõtte, kui põllulille ümber istutada haritud maa päale. Kaks heliloojat on katsunud laulu heliredeli põhjal olevat harmooniat teostada, et seda algpäralist teost modern lauljatele kättesaadavaks teha.

Märkusest kaanelehel (mis meeldiva pildiga illustatud, kus rahva ülikonnas Eesti noormees ja nei,

tööriistad õlal, sümboolse vabaduse koidu poole sammuvad) näeme, et „Elavatele“ on ainult üks eraldi number Aino Tamm'e poolt väljaantavast Eesti rahvalaulude kogust. Meie soovime südamest edu ja õnne sarnasele kiiduväärt ettevõttele, mille algatajaks see omal kodumaal ja väljamaal lugupeetud lauljanna. Oleks soovitav, et sellele väljaandele juure lisataks tõlge ühes ehk mitmes Euroopa keeles, mis rohkem tuntud kui Eesti keel, mis mõõdamines öeldes, üks kõige kõlarikkamaist. See võimaldaks Euroopa muusikalisele publikule, iseäranis aga folkloristidele tutvunemise Eesti rahvusliku kunstiga.

II.

Aino Tamme

Eesti rahvalaulude kogu*) (Soolo häälele klaveri kaasmänguga) kohta kirjutab sama ajakiri:

Meie kirjutuse puhul Eesti laulu „Elavatele“ üle (Jagu I, lehek. 156) Aino Tamme repertuaarist avaldasime soovi, et tema E. r. laulude kogu mitmekelkse tõlkega ilmuks; see on nüüd teostunud: Aino Tamm toob meile kahes albumis hästi hoolitsetult 30 valitud viisi, 30 laulu, see on vähe, — ja see on palju. Vähe, võrreldes nende tuhandete viisidega, mis folkloristide poolt kogutud ja mis viimaste aastate sees E. üliõpilaste hoolitsemisel korjatud.

Palju, kui mõelda neid suuri raskusi, mis sarnase ettevõttega ühenduses praegustel aegadel kunstiteoste väljaandmisega. Missugust energiat, julgust ja isamaalsust pidi olema prl. Tammel, et neid ras-

*) Estnische Volkslieder. — Estniska folksonger. G. Pihlakas, Tallinn (Reval) Jaani t. 6. Svala och Söderlund, K. Musikhandel. Stockholm, Malmtoorgatan 8.

kusi võita ja selleks koondada kaastöölisi nii laulude harmoniseerimiseks kui ka tõlkimiseks! Igaüks teab, kui raske on ülesanne tõlkida viisile luuletust, mis truu oleks algussõnadele ja ühtlasi laulu-viisi rõhkudele.

Leida seitsmele keelele (Saksa, Rootsi, Soome, Ungari, Prantsuse, Itaalia, Inglise) luuletajat, kes ülesande kõrgusel oleks, on iseäralik õnn, mis prl. Tammele kindlasti osaks olnud saksa- ja rootsikeelsele väljaandel, mis meie silmade ees ja mille jaoks tal korda on läinud säärate literaatide kaastegevust saavutada, kui seda on hrud prof. Johan Bergman ja Carl Hunnius.

Mis puutub tähtsamasse ossa, s. o. harmoniseerimisse, siis peab ütlemä, et kiita tuleb prl. Tamme võtet, seda ülesannet mitte ühe ainsa, vaid mitme oma kodumaa muusikakunstniku hoolde usaldada ja see ainult suurendab huvi, sest et tutvustab meid nende talentidega; me näeme siin tegevuses nimesid: Juhan Aavik, Heino Eller, Miina Hermann, K. A. Hermann, Artur Kapp, Artur Lemba, A. Läte, M. Saar, Hans Schmidt, Rudolf Tobias, Konstantin Türnpu, A. Vedro, E. Adajevsky, vana ja uus kool on siin esitatud.

Me jätsime selle artikli lõpuks kõige tähtsama ja kõige isiklikuma jao, mille eest prl. Aino Tammi täielist vastutust kannab, esiteks otsustava valiku suhtes, — „tõsisest kuni õrnani, kaeblikust karedani“, meid lastes osa saada oma rahva piinadest ja rõõmudest, armastuse laulud, pulma- ja hällilaulud, nii iseloomulised omas liigutavas kurbmeelsuses orjaajast, — pääle selle nende laulude säädmise suhtes kontseritsaalide jaoks. See säädmine, täiendamine, nõudis väga õrnatundelist tööd, mis võis ette võetud olla tagajärjerikkalt ainult isiku poolt, kes eneses ühendab rahvusliku aulja, toidetud oma isamaa traditsioonidest, ja bel-canto's koolitatud laulukunstniku. Aga, et härrad folkloristid rahustuksid: Prl. Tammi on iga laulu, mis ta säädinud, hoolega ja otstarbekohaselt läbitöötanud.

Vanade traditsiooniliste laulude kõrval, nii kui nr. 3, "Laulu võim" ja nr. 9, "Kuku, sa kägu", millede sõnad suurepärasest E. rahva lugulaulust "Kalevipojast", leiame viisisid ja luuleid, mis

enam harilikumad, näiteks nr. 2, "Lapsepõlves" ja nr. 6, "Miks sa nutad?" Koidulalt ja nr. 28 "Kallis Mari" I. V. Jannsenilt, ja teisi, mis ruumi puudusel siin nimetada ei saa. Võimatu siin kohal ka lähemalt ära tähendada ja analüüsida E. r. laulude iseloomu jooni, millise kõrgehuvilise ja võrdleva uurimistöõ tulevikku jaoks jätame. Aino Tamme-Album ei ole ega tahagi olla teadusliste analüüside jaoks. vaid ta pöörab end palju laiemale publikumi poole. Tema erilne otsustarve, — meie kordame seda, — on: muusikalise ilmale, ärkanud asjaarmastajatele ja laulukunstnikkudele ühe muusika-floora (õilmete-kogu) olemasolu tutvustamine väljaspool seda piiri, kus teda nähti sündima ja saama, ja neid tõlkida mitmesse keelde, et teistele rahvastele võimaldada nendega tutvuneda ja nendest nende õige väärtuse järele lugupidada.

Sest, tõesti, E. rahvalaul ilmutab iseäralist ilu täis algupäralist tuuma ja tunduste sügavust. See kogu on tunnistuseks, et E. rahval on olemas omas rahvamuusikas rikkalik muusikavara ja muusikaline ilu, mis ühegi teise rahva omast taha ei jää, vaid aukoha väärib teiste rahvaste rahvalaulude kõrval.

Võlgname ühe kiidusõna veel selle väljaande välilimusele, mis tuntud firma C. G. Röder'i hoolde usaldatud. Üksikute väljaannete kaaned on ümbritsetud E. vanaaegsete kunst-käsitöö ja -kirjade motiividest. Albumi ilus kaane-värvipilt on järgmise laulu illustreerimiseks:

Lauliku lapsepõli.

Kui mina olin väiksekene,
Kasvasin mina kaunikene,
Ema viis hälli heinamaale,
Kandis kiigu kesa pääle,

Pani käo kiigutama,
Suvilinnu liigutama,
Sääl siis kägu palju kukkus,
Suvilindu liialt laulise.

Mina meelta mõtelema,
Mõtelema, võtelema,
Kõik ma panin paberisse,
Räuisin kõik raamatusse.

Lauljate Liidu teated.

Lauljate Liidu volikogu koosolek 25. novembril 1923. a.

(Järg.)

Muusikalise osa kohta seletab hra Anton Kasemets järgmist: Kooride ettevalmistamiseks loodi üksikutesse paikadesse kontroll-kommisjonid, kes tegutsesid kinnitatud instruksiooni järele. Need komisjonid on oma otstarvet rahuldavalt täitnud ja peo heaks kordaminekuks palju ära teinud. Jaanuari kuus 1923. a. paluti koorijuhid koosolekutele, kus instrktorid laulude juhatamise kohta seletust andsid. Märtsikuus algasid üldproovid, mida juhatasid J. Simm ja A. Kasemets. Allakriipsutama peab seda suurt tahet, mis maakoovid laulude kätteõppimisel üles näitasid, kus kümnete verstade tagant hoolsalt harjutustel käidi. Ainult see kooride visadus võimaldas laulupidu nõnda hästi lõpule viia, mille tunnistajateks meie kõik oleme.

Koosoleku juhataja hra A. Oinas teatab, et laulupeo aruanne on ette kantud üksnes informatsiooni mõttes, kuna see aruanne Liidu 1923. aasta aruandega lõpulikult kinnitamisele tuleb. Edasi seletab juhataja, et laulupidu oli hiilgav ja kutsus isegi väljamaal suure huvi esile ning aitas mele noore riigi tutvustamiseks palju kaasa. Peo suureviisilikkusest annab tunnistust juba see asjaolu, et tegelaste arv 12.000 inimest suur oli, laululava üle 12.000 tegelase äramahutas ja isegi istepinkide pikkus välja tegi 15 versta. Suure ettevõtte juures ei või puudusi ette tulemata jääda, pealegi tuleb arvesse võtta, et eeltööde tegemise juures ainult 2 palgalist jõudu ametis oli, kuna teised kõik vabatahtlikult kui seltskonnategelased tegutsesid.

Nõukogu liige hra Kalkun: laulupidu on hästi korda läinud, mille tõttu juhatus ainult tänu on teeninud, kuid tuleb siiski mõne puuduse peale

tähelepanu juhtida. Näiteks oleks võinud piletitte sissetulek suurem olla. Seda takistas asjaolu, et pidu lahtises pargis peeti, kus oli võimatu kindlat kontrolli teostada. Seda puudust peaks tulevikus arvesse võtma. Arvab, et tähendatud puudust oleks vähendatud eriliste rinnamärkide läbi, mis iga piletiostja ühes piletiga saaks ja mida tal piduplatsil rinnas kanda tuleks, et näha kes pileti lunastanud ja kes ilma on.

Juhataja hra A. Oinas: puuduste olemasolu tunnistab ka juhatus ise. „Jäneseid“ oleks võinud vähem olla, aga võimatu oli platsile planki ümber teha, mis oleks läinud maksma vähemalt 1.000.000 marka, kuna Tallinnas isegi nii suure ala tegemiseks laudu ei leitud. Piduplatsi suurendati lõpupoole mitmel korral ja piirati suuremalt osalt ainult traataiaga, mis küll just esteetiline ei olnud. Siseminister lubanud platsi piiride valvamist politsei kohuseks teha, kuid pärast selgunud, et politsei neid kohuseid hoolsasti ei täitnud ja niiviisi paljud ilma piletit sisse pääsesid. Kuid kahetseda seda ka ei pruugi, sest pole midagi parata, kui leidis inimesi, kellel tahtmist ei olnud isegi 50 margalist piletit lunastada.

Hra D r e w e r k: hra Kalkuni ettepanek on asjalik.

Hra K a s s: suurt rahva hulka rinnamärkidega eraldada on väga raske. Soovitab, et ajakirjandus peaks kaasa mõjuma, et ilma piletit sisse ei tungitaks.

Peale läbirääkimiste lõpetamist võttis volikogu järgmise, hra Kalkuni poolt esitatud resolutsiooni vastu:

„Arakuulates VIII. laulupeo aruannet, avaldab volikogu juhatussele tänu.“ Selle juures tõusevad kõik juhatusse auks püsti.

III.

Enne 1924. a. tegevuskava arutusele asumist teeb juhataja ettepaneku ühes tegevuskavaga ka 1924. a. eelarvet arutada, missugune ettepanek vastu võetakse.

Tegevuskava kohta annab seletust hra A. Kasemets, kes selle kava kolme ossa jaotab, nimelt: 1) tulevase laulupeo ettevalmistamine, 2) koorijuhate kursuste toimepanemine ja 3) muusikaajakirja väljaandmine.

IX. laulupeo laulude väljaandmine ja kätteõppimine sünniks järgmiselt: Lauljate Liit hakkaks neid laulusid, alates 1924. aastaga kirjastama; iga aasta ilmuks 10—15 laulu. Laulude valikuks luuakse Liidu juure muusika-toimkond eriteadlastest; laulud ilmuksid vihkude viisi. Iga üksiku viihu ilmumise puhul hakkaksid koorid laulusid kohe õppima ja et lauldesse ühtlust luua, tuleks koorijuhid pealinna ehk suurematesse keskpunktidesse kontsertidele paluda, kus väljaantud laulud paremate ja suuremate kooride poolt ette kantakse. Niiviisi tutvuneksid koorijuhid laulu juhatusse viisiga ja saaksid kogumulle, kuidas neid laulusid kooridele kätteõpetada tuleks.

Igal suvel tuleks korraldada koorijuhatele kahe nädalised kursused, kus kõik juhatajad, ehk need, kes seda vajavad, ilmuvad laulud ühtselt läbi laulavad ja prooviks juhatavad, kus juures algajatele ehk vähem vilunutele veel eriti lektorite-koorijuhate poolt tarvilisi juhatusi antakse.

Nii korduks iga aasta. Kuni 1927. a. suveni ilmuks Liidu poolt umbes 60 uut laulu, mille kohta tegelikud koorijuhid on saanud seisukoha võtta. Et aga üldlaulupeo eeskavasse palju vähem laulusid vaja on, siis astuksid koorijuhid 1927. aasta suvel kokku ja otsustaksid lõplikult, missugused laulud nendest ilmunud lauludest IX. laulupeo eeskavasse jätta. Pääle selle algaks üleüldine laulude õppimine valmistatud eeskava järele ja siis võiks loota, et 1928. a. laulupidu muusikalisest küljest kõrgel saab olema.

Mis puutub ajakirja väljaandmisesse, siis ei ole siin kahte valikut, sest praegusel ajal puudub meil Eestis kohane ajakiri, mis laialdast lauljate hulka rahuldada võiks. Selle tõttu on Liidu juhatus ja nõukogu Liidu ajakirja väljaandmise tarvilikuks tunnistanud. See muusika ajakiri oleks ka Lauljate Liidu häälekandja; ilmuks kord kuus ühe trükipoogna suuruses ja annaks lisana noodi-osa, kus trükitud oleks eelpool nimetatud uued laulud.

Liidu jooksva eelarve 1924. a. peale kandis ette kassapidaja hra J. Reinthal ja muusika ajakirja eelarve — hra A. Kasemets.

Hra P. Grünfeldt: Muusika ajakirja eelarve on avaralt kokku seatud. Lehe väljaandmine peab olema täiesti erapooletu. Dr. Hermann'i poolt väljaantud muusikaleht oli rahvalik, sisu siduv, mille pärast temal ka poolehoidu oli. Ka Liidu ajakiri peaks niisugune olema, kui laialdaste hulkade poolehoidu võita tahetakse. Kasu pole siis, kui avaldatakse raskest laulud, mida võib olla üksikud tarvitatavad. Rinnamärgi auhindad on väga suured. Arvab, et rinnamärgi kavandi saab kõige paremini ilma võistlusteta, sest teab, et mitmed võistlused ei ole rahuldavaid tagajärgi annud.

Hra J. A v i k: Kontakti pidamine kooride vahel muusikaajakirja kaudu on tarvilik. Muusikaajakirja väljaandmise mõtet tuleb tervitada. Raskusi teeks aga ehk see, et meil juba üks sellesarnane ajakiri olemas on, mille pärast arvata tuleb, et kaks ajakirja ära elada ei saa. Soovitab teha katset ühinemiseks.

Hra J. Reinthal: 60.000 marka riinamärgi võistluse auhindadeks võeti eelarvesse nõukogu poolt, kuid juhatusel ei ole midagi selle vastu, kui seda summat 30.000 marga peale vähendatakse ja vabanev summa ettenägemata kulude juure arvatakse. Muusikaajakirja ühendamist „Esto-Muusika“ ajakirjaga „Helikund“ ei või otstarbekohaseks pidada, sest Lauljate Liit ei ole äriiline ettevõtte, nagu osaihtisus, vaid puht ideeline, mille tõttu siis ka puudujäägi korral kõrvalise toetuse peale loota võime, mida aga siis ei saa, kui ajakirja väljaandmist mõne osaihtisusega seome, mille tõttu ühinemine Lauljate Liidu huvides ei seisa.

Hra Kalkun: Kuhu on laululava üür läinud, sest eelarvesse ei ole sellekohast sissetulekut võetud?

Juhataja hra A. Oinas: Laululava otsustati tingimistega üle anda Eesti Spordi Kesklidule, kuid üleandmine pole veel sündinud.

Hra J. Bergmann: Oma ajakirja väljaandmine on tingimata tarvilik; teistega ühineda ei või. Aktsia-selts on äriiline ettevõtte, tal puudub idee. Kui ei ole Lauljate Liit eluvõimeline, siis ei ole seda ka tema ajakiri. Võistlus toob elu. Ajakirja peab Liit ise välja andma.

Hra K a s s: Häälekandja hind peaks õige kätte-saadav olema, et rahvas teda tarvitada võiks. Laulupidudest võtab just rahvas osa, mitte kõrgem selts-

kond. Praeguste muusika-ajakirjade hinnad on liig kõrged.

Hra J. Aavik: Mina ei rääkinud Lauljate Liidu häälekandja väljaandmise vastu, kardan ainult et kaks ajakirja ei saa eluvõimulised olla.

Peale läbirääkimiste lõpetamist võeti volikogu poolt järgmised ettepanekud vastu:

1) Volikogu volitab Liidu juhatust 1928. a. laulupeo eeltöid korraldama, koorijuhitide kursusi toime panema ja Liidu muusika-ajakirja iseseisvalt välja andma ning

2) ühenduses ajakirjaga peab volikogu tarvilikuks ka noodi-kirjandust välja anda.

Peale selle kinnitas volikogu ühel häälel järgmised eelarved:

Jooksev eelarve 1924. a.

A) Tulud:

1) Liikmerahad	28.000	mk.
2) Toetusrahad	50.000	"
3) Tagasimaksu maakonna laulu- pidudest	300.000	"
4) Toetusrahadid maakonna laulu- pidude sissetulekutest	100.000	"
5) VIII. laulupeo varanduse reali- seerimisest	50.000	"
6) Ruumide väljajüümisest	72.000	"
7) Puudujääk, mis tuleb katta ta- gavarasummadest	200.000	"
Kokku	800.000	mk.

B) Kulud:

1) Korter	120.000	mk.
2) Küte, valgustus, koristamine	35.000	"
3) Asjaajaja palk	104.000	"
4) Kantselei ja postikulud, telefon	30.000	"
5) Sõidurahad ja esituskulud	60.000	"
6) Maakonnalaulupidudele laenusid	300.000	"
7) Laulupidu hoonete korrashoid	30.000	"
8) Rinnamärgi kavandi võistluse kulud	30.000	"
9) Ettenägemata kuludeks	91.000	"
Kokku	800.000	mk.

Muusikalehe eelarve 1924. a.

a) Tulud:

1) Ajakirja müügist ühes lisaga	720.000	mk.
2) 1000 eksemplaari noodilisa müü- gist, mis eraldi müügile las- takse	90.000	"
Kokku tulu	810.000	mk.

b) Kulud:

1) Ajakirja 1 number 2000 eksemplaaris:		
Trüükikulud	22.000	mk.
Kaastöö	12.000	"
Postikulud	1.500	"
Toimetus ja talitus	10.000	"
Muud kulud	6.500	"
Kokku kulu 1 numbri peale	52.000	mk.
12 numbri pealt aastas kokku	624.000	mk.

2) Noodilisa 1 vihk 3000 eksemplaaris:

Trükk ja ladu	16.200	mk.
Paber	3.950	"
Kaaned	1.300	"
Kõide	3.000	"
Vähemad kulud	1.550	"
Autori honoraar	32.000	"

Kokku 1 vihu kulud 58.000 mk.

3 noodilisa pealt à 2 trüki-
pognat aastas 174.000 mk.

Kokku kulu 798.000 mk.

Puhaskasu 12.000 mk.

Bilans 810.000 mk.

IV. Põhikirja muutmine.

Liidu põhikirja muutmiseks peab koosolekust $\frac{2}{3}$ asemikku osavõtma, kuid tänasele koosolekule on vähem kui pool osa asemikku ilmunud, mille tagajärjel ei ole võimalik põhikirja muutmist ette võtta. Sellepärast otsustati selle küsimuse arutamiseks uus volikogu koosolek kolme kuu pärast ära pidada.

V. Valimised.

Nõukogu liigete hulgast on loosi läbi välja lange-
nud: Joh. Reinthal, Th. Vettik, D. Orgusaar ja J. Siimer.

Uuteks nõukogu liigete kandidaatideks seati üles ja said hääli:

- 1) Johannes Reinthal — poolt 37, vasta 2.
- 2) Theodor Vettik — poolt 33, vasta 7.
- 3) Joh. Bergmann — poolt 26, vasta 14.
- 4) Heinrich Kahu — poolt 17, vasta 22.
- 5) Jaak Siimer — poolt 33, vasta 7.
- 6) J. Kalkun — poolt 15, vasta 24.

Sellega on valitud nõukogu liigeteks 1924., 1925. ja 1926. a. a. peale: Johannes Reinthal, Theodor Vettik, Joh. Bergmann ja Jaak Siimer.

VI.

Muude läbirääkimiste all soovib prl. Miina Hermann, et Lauljate Liidu liikmed ei peaks nendest laulupidudest osavõtma, mida teised seltsid ilma Liidu nõusolekuta korraldavad.

Hra A. Kasemets tähendab, et uues põhikirjas on ettenähtud Liidu osakonnad, mille tõttu siis ka maakondade laulupidude toimepanemine peaks nende osakondade asi olema, aga ikkagi laulu enese pärast, mitte aga muuks otstarbeks. Kihelkonna laulupäevad jäägu kohaliste seltside ettevõtteks, kuna maakonna laulupeod tingimata Lauljate Liidu kontrolli all sündigu.

Hra J. Aavik: ideaalne oleks tõesti, kui saaks laulupidusid üldiste põhimõtete järele pidada, aga see on raske. Liidul olgu kohapeal organid, mis põhikirjas ettenähtud.

Hra J. Reinthal: Liidu eesmärk oli kohe alguses laulu edendamine. Seda ei saa mitte kohaseks pidada, kui laulupidusid kõrvaliste sihtide toetamiseks toime pannakse, nagu seda tehti Pärnus. Ka see pole sugugi soovitatav, kui laulupidu nime igapäevaseks tehtakse

ja mõne üksiku koori ettekandeid laulupidudeks välja kuulutatatakse, nagu seda tehti Elvas, Narva-Jõesuus ja Petseris. Viimases olnud laulupidu niivõrd armelt korraldatud, et see piiräärsete muulaste hulgas arvamist tekitab, nagu ei oleks need üldiselt kiidetud Eesti Laulupeod vist paremad.

Need ettekantud mõtteavaldused kiideti volikogu poolt heaks.

Koosoleku juhataja kuulutas koosoleku lõppenuks kell 5 p. l., mille järele ühiselt hümn lauldi.

Allkirjad.

Ärakiiri.

Protokoll Nr. 13.

Eesti Lauljate Liidu volikogu koosolek Tallinna raekojas pühapäeval, 2. märtsil 1924. a.

Kokku oli tulnud 15 seltsi poolt 27 asemikku ja 7 nõukogu liiget, kokku 34 liiget.

Koosolekut juhatas Liidu abiesimees Aleksander Oinas, protokolli kirjutas asjaajaja Rudolf Premet.

I.

Liidu põhikirja muutmise küsimus.

Juhataja tutvustas volikogu Liidu põhikirja muutmise korraga ja teatas, et tänane koosolek on põhikirja muutmise suhtes otsusevõimeline igasuguse koosseisu pääle vaatamata, sest 25-mal novembril 1923. a., kui seaduslist arvu volikogu liikmeid kokku ei tulnud, lükati põhikirja muutmise küsimus 3 kuu pääle edasi ja tuleb täna lõpulikule arutamisele.

Juhatuse liige J. Mülber seletas, et põhikirja muutmist on tarvilikuks pidanud niihästi Liidu juhatus kui ka nõukogu. Nende sooviavaldusi kokkuvõttes ja Liidu senises tegevuses ilmsiks tulnud tarvidusi silmas pidades, esitati volikogu koosolekule 25. novembril 1923. a. uus põhikiri,

mida aga tarvilise kvoorum puudusel seekord arutusele ei võetud. 25. jaanuaril s. a. saadeti uue põhikirja kava Liidu liikmetele seisukoha võtmiseks. Uuest põhikirjast on püütud kõrvaldada mõningaid üksteisele vastukäivaid või ebaselgelt motiveeritud punkte praeguses põhikirjas, näituseks §§ 10, 11, 36; 9, 12; 21; 22, 23; 26; 35, 39. Edasi on püütud senist võrdlemisi raskepärast põhikirja lihtsustada, lühendades kõiki koosolekute kokkukutsumiseks määratud tähtaegu. Liidu seltsidele on antud laiemad võimalused oma esitajate valimisel Liidu volikogusse, nagu neid Liidu algusest pääle mõni selts tegelikult tarvitanud ongi. Pääle selle on põhikirja täiendatud mõne seni puudunud, kuid tegelikult tarviliku tähtsusega punktiga (§ 12). Nõukogu liigete arvu on suurendatud ja Liidu osakondade asutamine ette nähtud. Kõige ebamäärasem on aga praeguses põhikirjas laulupidusid käsitav osa, sest siin puudub selgus laulupidude peremehe kohta — Liit on laulupidudesse segatud ainult toetuslaenu andmise ja eeskavade kinnitamise ja keelu õigusega, peab aga siiski nähtavasti moraalselt nende eest vastutama ja võib olla ka juhtuva puudujäägi katma. See osa põhikirjast on selle tõttu tegeliku elu nõuetele vastavalt kõige põhjalikumalt ümber töötatud.

Pääle ettekande ärakuulamist tehti põhikirja kava juure mitu täiendust, mis juhataja ettepanekul kirjalikult sisse anti. Et Liidu juhatusel võimalik oleks nende täienduste suhtes seisukohta võtta, kuulutati veerandtunniline waheaeg, mille järele teatati, et juhatus on 9 parandust vastuvõetavaks tunnistanud, nimelt §§ 11, 17, 20, 24, 25, 31, 32, 37 ja 40 juure.

Selle järele tehti ainult üks ettepanek, võtta põhikirja muudatus vastu, tähendatud üheksa täiendusega, missugune ettepanek ühel häälrel vastu võeti.

Ühes sellega otsustas volikogu Liidu juhatus volitada uut põhikirja lõpulikult redigeerima ja Rahukogule registreerimiseks sisse andma, kuna senine põhikiri anuleerida ja Rahukogule saata tuleb.

II.

1923. a. aruande kinnitamine.

Tähendatud aruanne, mis revisjoni-komisjoni poolt õigeks tunnistatud ja nõukogu poolt heaks kiidetud on järgmine:

Tulude ja kulude aruanne 1923. a. eest

Kulud		Tulud	
Palgad	Mk. 96.000.—	Liikmemaksud	Mk. 28.480.—
Kantselei kulud	10.091.50	Toetusrahad	110.000.—
Majapidamise kulud	82.745.—	Mitmesugused tulud	46.752.09
Ettenägemata kulud	6.000.—	Laulupeo tulud	11.128.473.—
Laulupeo kulud	9.483.006.98	Tulude ülekaal eelmisest aastast . . .	113.484.28
Tulude ülekaal	1.749.345.89		
Kokku Mk. 11.427.189.37		Kokku Mk. 11.427.189.37	

VIII. Laulupeo tulude ja kulude aruanne.

Lhk.	Arvete nimetus	Kulud	Tulud
1.	Laulupeo noodid	Mk. 273.439.—	Mk. 475.037.—
10.	Pasunakoori noodid	" 69.278.48	" 65.395.—
17.	Eeltööd	" 87.939.—	" 125.070.—
21.	Ehitused	" 5.766.220.—	" 2.097.550.—
24.	Pidumärgid	" 285.103.—	" 262.320.—
28.	Jooksvad kulud	" 488.768.50	" —
38.	Laenude % ja kulud	" 59.540.—	" —
40.	Reklaam ja ajalehtede kuulutused	" 361.965.50	" —
42.	Peo sissetulekud	" —	" 7.195.156.—
45.	Korterite kulud	" 1.133.262.—	" 274.315.—
49.	Trükitööd	" 124.446.50	" —
51.	Laulupeo juhid	" 297.340.—	" 354.010.—
53.	Korrapidamise kulud	" 73.400.—	" —
55.	Honoraarid	" 452.305.—	" —
57.	Einelaua ja reklaami tulud	" —	" 279.620.—
	Kokku	Mk. 9.483.006.98	Mk. 11.128.473.—
	Tulude ülekaal	" 1.645.46.02	" —
	Bilans	Mk. 11.128.473.—	Mk. 11.128.473.—

Bilans 31. detsembril 1923. a.

Aktiva		Passiva	
Kassa	Mk. 509.—	Saadud laenu	Mk. 550.000.—
Jooksvad arved pankades	" 1.519.213.89	Üleminevad summad	" 40.472.—
Antud laenud	" 35.000.—	Tulevane laulupidu	" 5.000.—
Mitmed isikud	" 31.260.—	Tulude ülekaal	" 1.749.345.89
Avans	" 8.000.—		
Riigimaa peal olevad ehitused	" 426.500.—		
Inventaar	" 140.570.—		
Ladu	" 98.600.—		
Komisjoni peale antud kaubad	" 80.165.—		
Üleminevad summad	" 5.000.—		
	Kokku Mk. 2.344.817.89		Kokku Mk. 2.344.817.89

Peale aruande ärakuulmist kinnitati see volikogu poolt ühel häälel ära.

III.

Liidu osakondade kodukorra küsimuses otsustati: kodukorra väljatöötamist Liidu juhatuse hoolde jätta tingimusega, et kava volikogule kinnitamiseks esitatakse.

IV.

Kassapidaja J. Reinthal teatas, et Liidu liikmed nõuavad tihti laenusid, mida Liit sellekohaste summade puudusel rahuldada ei saa, seepärast on soovitatav katsuda Eesti Pangast konto-korrent arvel hädalisi nõudeid rahuldada.

Volikogu otsustas ühel häälel: volitada Liidu juhatust konto-korrent arvel Eesti Pangast laenu teha kuni 1.000.000 margani, ehk mõnest teisest rahaasutusest.

Koosolek lõppes kell 5 p. l.

Allkirjad

Oige:

Liidu asjaajaja:

Rud. Premet:

Tallinna Krediit Pank on oma 1923. aasta puh tastkasust määranud Lauljate Liidule toetust 10.000 marka, missuguse annetuse eest tänu avaldatakse.

Lauljate Liidu volikogu poolt 2. märtsil 1924. a. vastu võetud Liidu uus põhikiri, on Tallinna-Haapsalu Rahukogu poolt registreeritud 24. mail, 1924 a., mis ajast Liit oma tegevust uue põhikirja järelle jätkata võib.

Narva laulupeo eeltöödeks laenas Lauljate Liit isiklike veksli teele 150.000 marka, terminiga 15. juuli s. a. Et see pidu aga suurema puudujäägiga lõppes, pikendati selle laenu tasumise termiini kolme kuu võrra. — Laenu tagasisaamine on täiesti kindlustatud.

Haridusministeerium teatas 30. juunil s. a., et Lauljate Liidu sellekohase esituse päale on Kodila haridusseltsile 10.000 marka toetusraha määratud muusikariistade ostmiseks.

Segakooridele väljaantava rahvalikkude laulude kogu kirjastamiseks palus Lauljate Liit Haridusministeeriumilt laenu 360.000 marga suuruses summas, missugune palve aga rahuldamata jäeti, kuid otsustati ilmutvat raamatut rahvaraamatukogude jaoks 1000 eksemplaari tellida.

Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. — Vastutav toimetaja: Juhan Aavik.

A-S. „ÜHISELU“ trükk, Tallinnas — Pikk uul. 42.

Gesti Trükitööstuse ja Kirjastuse Aktsia-Selts

„Uhiselu“ trükikoda

Pikk uul. 42 Tallinnas Kõnetr. 490

Valmistab ajakohaste masinatega ja moodsaite trükitähtedega

igasuguseid trükifööid

Tauluseltsidele ja kooridele

n o o d i t r ü k k

Töö kiire ja korralik

Hinnad mõõdukad

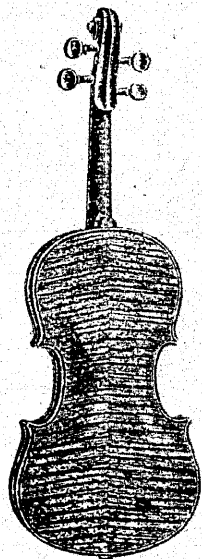
°/ü ESTO-MUUSIKA

Pääladu: Tallinnas, Vanaturu kael 18/3 --- Kõnetraat 10-24

Osakond: Tartus, Promenaadi uul. 2 --- Kõnetraat 6-45

KÕIGE SUUREM MUUSIKA ERI-ÄRI EESTIS

Noodid	Harmooniumid
Muusikariistad	Grammofonid
Klaverid	Keel- ja puhkpillid

Igasugused muusikariistade osad

Kõige paremate kodu- ja väljamaa ilmavabrikute ainuesitused

Müük vabriku hindadega

EESTI LAULJATE LIIDU
MUUSIKALEHT
ILMUB KORD KUUS

Muusikalehe eesmärgiks on Eesti muusikaelu kõigekülgsemalt valgustada ja selle loomulikule arenemisele soodsat pinda luua. Selleks tahab Muusikaleht eestkätt silmas pidada meie laulu- ja mängukooride edenemist, neid Lauljate Liidu ümber koondades, kui ka kõiki teisi muusikalisi päevaküsimusi käsitada, neilt mitmesugustelt aladelt, mis on tähtsad Eesti rahvuslise muusika kultuuri kõrgele tõstmiseks. Kaasa aidata Eesti helikunsti kõigekülgsel õitseviimisele — see on Muusikalehe kauge siht.

Muusikaleht toob ülevaateid väljamaa muusikaelust ja tahab iseäranis meie naaberrahvastega sellel alal lähedat sidet pidada.

Muusikalehele on kaastööd lubanud järgmised heliloojad, muusikategelased ja kunstnikud: Miina Hermann, A. Kalnin (Läti), A. Kapp, A. Kasemets, prof. Heikki Klemetti (Soome), C. Kreek, prof. Ilmari Krohn (Soome), A. Krull, R. Kull, P. Laja, H. Laksberg, A. Läte, prof. A. Lemba, Armas Maasalo (Soome), Leevi Madetoja (Soome), E. Mesiäinen, H. Meri, L. Neumann, M. Pukits, J. Paulsen, W. Peerna, P. Ramul, G. Reeder, M. Saar, J. Saar, J. Sahlit (Läti), J. Simm, A. Schmidt, Aino Tamm, prof. J. Tamm, V. Tamman, Tenno-Vironi, A. Topman, K. Tuvike, K. Türnpu, A. Vedro, mag. O. Väisanen (Soome) ja teised.

Muusikaleht annab aasta ja poolaasta tellijatele kaasanendena aasta kohta kuus viikku koorilaule, mille väljaliku teeb muusika toimkond, kuhu kuuluvad J. Aavik, Miina Hermann, A. Kasemets, C. Kreek, P. Ramul, J. Simm, A. Topman, K. Türnpu.

Muusikalehe väljaandjaks on Eesti Lauljate Liit, vastutavaks ja tegevaks toimetajaks Juhan Aavik. Muusikaleht ilmub kord kuus, iga kuu lõpul. Tellimise hind ühes saatetekuludega aastas: 400 marka, poolaastas 200 marka. Üksiknumber 30 marka, ühes noodilisaga 50 marka.

Toimetuse ja talituse aadress:

TALLINN, E. Laulj. Liidu Muusikaleht — Müürivahe uul. 16

Toimetaja aadress: TARTU, Viljandi uul. 17, krt. 2.